

Kinderen met een tijdelijk verminderd gehoor

FENC

Voor contactgegevens van
de **audiologische centra**
kijk op www.fenac.nl of
bel met 030 - 276 99 02.

Colofon

Dit is een uitgave van
Taakgroep Voorlichting FENAC
Postbus 222, 3500 AE Utrecht

Telefoon 030 - 276 99 02

Internet www.fenac.nl

E-mail info@fenac.nl

Tekst: Isabel Timmers, PIM\Tekst & Uitleg

Ontwerpen druk: Drukkerij Badoux, Houten

Uitgave april 2020

12e druk

Niets uit deze uitgave mag worden
gereproduceerd door middel van boekdruk,
foto-offset, microfilm of welk ander medium
ook, zonder schriftelijke toestemming van
de Federatie van Nederlandse
Audiologische Centra (FENAC).

Inhoudsopgave

Vooraf	3
Hoe werkt ons gehoor?	5
Hoe komt er vocht achter het trommelvlies?	6
Gevolgen van een tijdelijk verminderd gehoor	8
De taal- en spraakontwikkeling bij kinderen	10
Tips voor thuis	12
Tips voor op school	14
Wegwijzer	17
FENAC voorlichtingsmateriaal	19

Vooraf

Veel jonge kinderen (tot ongeveer zeven jaar) hebben wel eens last van vocht achter het trommelvlies, in het middenoor. Dit kan voorkomen in combinatie met een oorontsteking. Bij een oorontsteking kan uw kind klagen over oorpijn, naar de oren grijpen, zeurderig zijn, zich niet fit voelen en moeilijk in slaap vallen, als je ligt is de pijn vaak erger. Ook kan er sprake zijn van ontstoken keel- of neusamandelen.

Maar veel vaker is er niet direct iets te merken als uw kind vocht achter het trommelvlies heeft. Dit vocht kan er wel drie maanden of nog langer zitten.

Het is belangrijk om problemen die samenhangen met vocht achter het trommelvlies niet te onderschatten. Een oorontsteking kan heel pijnlijk zijn voor uw kind. Maar vocht in het middenoor kan ook invloed hebben op het gehoor, het gedrag en mogelijk op de taal- en spraakontwikkeling van uw kind.

Gehoorproblemen kunnen in het algemeen te maken hebben met het *binnen*oor of met het *midden*oor. Bij een probleem in het binnenoor worden geluidstrillingen niet goed omgezet in elektrische prikkels voor de gehoorzenuw. Dit soort gehoorverliezen is blijvend. Wilt u hierover meer weten, lees dan de brochure Kinderen en slechthorendheid.

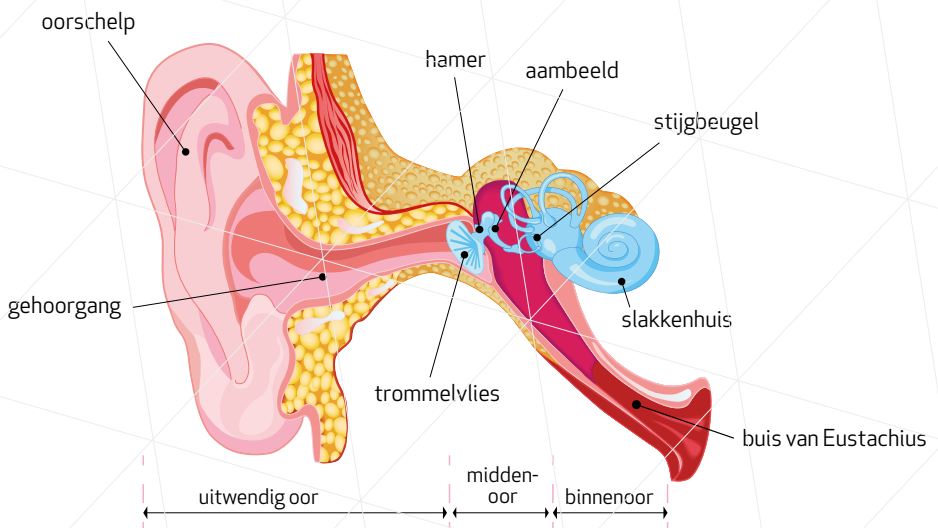
In deze brochure vindt u informatie over het ontstaan en de gevolgen van een tijdelijk verminderd gehoor door problemen in het middenoor, én hoe u uw kind kunt helpen. Naast tips voor ouders, staan er ook tips in voor leerkrachten.

Hoe werkt ons gehoor?

Ons oor bestaat uit verschillende delen:

- 1 Aan de buitenkant zie je de oorschelp en de gehoorgang. Dit is het **uitwendig** oor. Dat eindigt bij het trommelvlies. De oorschelp en gehoorgang vangen het geluid op. Door geluid gaat de lucht trillen. Deze trillingen komen bij het trommelvlies, dat dan ook gaat trillen.
- 2 Achter het trommelvlies ligt het **midden**oor. Dat is gevuld met lucht. In het middenoor liggen drie gehoorbeentjes: hamer, aambeeld en stijgbeugel. Via het trommelvlies geven die de geluidstrillingen door aan het slakkenhuis in het binnenoor. De buis van Eustachius loopt van het middenoor naar de keelholte. Door slikken en gapen gaat deze buis normaal gesproken even open en komt er verse lucht in het middenoor.
- 3 Het **binnen**oor bestaat uit twee delen: het slakkenhuis en het evenwichtsorgaan. Het slakkenhuis is gevuld met vloeistof. In het slakkenhuis liggen ook rijen trilhaartjes. Door de bewegingen van de gehoorbeentjes krijgen de trilhaartjes via de vloeistof de geluidstrillingen door en geven dan elektrische prikkels af aan de gehoorzenuw. Die stuurt deze signalen naar de hersenen. En de hersenen herkennen de signalen als geluiden.

Hoe komt er vocht achter het trommelvlies?

Het middenoor is bedekt met slijmvlies. De slijmvliezen kunnen opzwellen bij bijvoorbeeld griep, verkoudheid of allergie. Gebeurt dit in de buis van Eustachius, dan kan die door de zwelling worden afgesloten en kan het vocht niet goed uit het middenoor. Na een tijdje kan het middenoor gevuld raken met vocht. Hierdoor kan het trommelvlies niet goed trillen en bewegen de gehoorbeentjes minder goed. Het geluid wordt minder goed doorgegeven aan het binnenoor. We spreken dan van een

Wat kan de kno-arts doen voor uw kind?

Afhankelijk van de oorzaak, aard en ernst van de middenoorproblemen kan de kno-arts u het volgende adviseren:

- afwachten of het vocht vanzelf weg gaat;
- met medicijnen het middenoorprobleem behandelen;
- het trommelvlies doorprikken zodat het vocht uit het middenoor weg kan;
- ontstoken keel- of neusamandelen verwijderen;
- een buisje plaatsen in het trommelvlies voor een betere verbinding tussen middenoor en gehoorgang.

Buisjes bij langdurige klachten

Bij langdurig vocht achter het trommelvlies kan het nodig zijn (meerdere keren) medicijnen te geven of buisjes te plaatsen. Door het buisje kan vocht uit het middenoor makkelijk naar buiten. Het buisje neemt tijdelijk de werking van de buis van Eustachius over, waardoor het vocht weer uit het middenoor kan lopen. Hierdoor blijft het trommelvlies goed trillen en hoort uw kind beter. Meestal groeit het buisje er na verloop van tijd weer uit. Het kleine gaatje in het trommelvlies sluit zich. Bij sommige kinderen zijn de problemen dan nog niet over of komen de problemen terug. Het kan dan nodig zijn om nog een keer buisjes te plaatsen.

geleidingsverlies. Een kind met dit probleem hoort de geluiden te zacht en dof.

Jonge kinderen, vooral van nul tot vier jaar, zijn voor dit soort oorproblemen vatbaarder dan oudere kinderen en volwassenen. Vanaf het zevende jaar neemt de kans op dit soort klachten af.

Maakt u zich ongerust over het horen van uw kind door middenoorproblemen, ga dan naar uw huisarts. Die kan zo nodig verwijzen naar de keel, neus en oor- (kno-)arts voor een onderzoek van het oor of naar het Audiologisch Centrum voor een uitgebreid gehooronderzoek.

Wat kan het Audiologisch Centrum doen voor uw kind?

Ook bij een tijdelijk verminderd gehoor is het belangrijk te onderzoeken hoe het komt dat uw kind minder hoort en hoe groot het gehoorverlies is. Komt het alleen door problemen in het *middenoor* of zijn er ook problemen in het *binnenoor*? Bij een Audiologisch Centrum kan het gehoor vaak al op zeer jonge leeftijd goed worden onderzocht. In sommige gevallen kan het Audiologisch Centrum ook hulpmiddelen adviseren en aanpassen.

Bij het Audiologisch Centrum kan ook worden onderzocht of uw kind door het verminderde gehoor een achterstand heeft opgelopen in de taal- en spraakontwikkeling (zie hierna voor meer uitleg). Voor dit onderzoek is het belangrijk dat de middenoorproblemen eerst zijn behandeld of hersteld. Als het nodig is, kan uw kind naar een logopedist worden verwezen.

Gevolgen van een tijdelijk verminderd gehoor

Vocht in het middenoor kan invloed hebben op het gehoor, het gedrag en mogelijk op de taal- en spraakontwikkeling van uw kind.

Invloed op gehoor

Door vocht achter het trommelvlies klinken geluiden zachter en/of doffer. Uw kind hoort geluiden van veraf niet goed en kan moeilijk bepalen waar het geluid vandaan komt. Omgevingsgeluiden en spraak zijn vaak moeilijker van elkaar te onderscheiden. Als iemand praat

terwijl de radio of de tv aanstaan of er rumoer is, is het lastiger te verstaan wat diegene zegt.

Joep van vier is altijd snotterig maar heeft nooit echt oorpijn. Zijn ouders weten niet goed of hij normaal hoort. De ene keer reageert hij wel en de andere keer niet.

Via het consultatiebureau kwamen ze uit bij het Audiologisch Centrum. Daar ontdekten ze dat Joep niet goed hoort. Hierna ging het balletje rollen en zijn ze ook naar de kno-arts geweest. Nadat hij buisjes heeft gekregen, ging Joep's ontwikkeling ineens meer vooruit. Hij had ook minder last van verkoudheden en reageerde veel beter.

Wisselend gehoorverlies

Bij vocht achter het trommelvlies kan een kind soms wel en soms niet goed horen. Ook kan het vocht verdwijnen en later weer terugkeren en opnieuw een verminderd gehoor geven. Door dit wisselende gehoorverlies kunnen kinderen niet vertrouwen op hun gehoor. Voor ouders is het soms onduidelijk of kinderen nu wel of niet goed horen. Zij krijgen hierdoor soms het gevoel dat het kind alleen maar doet alsof het iets niet hoort.

Invloed op gedrag

Een kind dat niet goed hoort, kan zich terugtrekken en stil in een hoekje gaan spelen. Ook kan een kind onzeker worden, zich achtergesteld voelen of zich terugtrekken. Misschien merkt u dat uw kind

schrikt of verbaasd kijkt als u ineens achter of naast hem staat. Of uw kind reageert niet wanneer hij of zij wordt aangesproken. Het kan ook zijn dat een kind juist heel druk wordt. Of hij zet het geluid van radio, tv of computer ineens harder. Om niets te missen kan een kind ook veel om zich heen gaan kijken. Dit gaat ten koste van de focus. Kortom, een kind kan heel verschillend gedrag laten zien bij een tijdelijk verminderd gehoor. Daarnaast is een kind met een verminderd gehoor vaak moe van de inspanning om alles zo goed mogelijk te volgen.

Invloed op taal- en spraakontwikkeling

Bij een kind dat goed kan horen en met wie gepraat wordt, gaat de taal- en spraakontwikkeling meestal vanzelf. Een kind dat door vocht achter het trommelvlies minder hoort, kan problemen hebben in de ontwikkeling van de taal en het spreken, vooral bij langer durende middenoorproblemen. Kinderen praten zoals zij dat in hun omgeving horen. Een kind dat minder hoort, zal niet precies horen hoe de woorden uitgesproken moeten worden en kan ze dan zelf ook niet goed uitspreken. Minder horen betekent ook dat het kind minder informatie krijgt. Dat kan gevolgen hebben voor de ontwikkeling van kennis. Sommige kinderen beginnen later met praten of de taal- en spraakontwikkeling staat even stil door vocht achter het trommelvlies.

De taal- en spraakontwikkeling bij kinderen

Kinderen leren taal en spraak als onderdeel van hun totale ontwikkeling. Voordat een kind actief woorden gaat zeggen, heeft het al een heleboel woorden gehoord en leren begrijpen.

De taal en de spraak ontwikkelen zich in grote lijnen bij alle kinderen in dezelfde volgorde en op dezelfde leeftijd:

0 - 1 jaar: Baby's maken al in de wieg geluidjes. Eerst gebeurt dat toevallig, als een reflex: de baby ademt uit en er komt een geluid mee, hoog of laag: 'ehh', 'oh', of 'ah'. De baby hoort dat zelf ook en gaat het nog eens proberen, steeds bewuster. Als het mondje meer bewegingen kan maken, komen er klanken bij: 'ppp' en 'rrrr' en 'brrr'. Een baby beleeft daar veel plezier aan en merkt bovendien dat de vader en moeder er op reageren. Dat moedigt aan om meer geluidjes te maken. Zo gaan de geluidjes over in brabbelen, zoals: 'bababa' of 'gagaga'. De klanken gaan steeds meer lijken op wat de baby in zijn omgeving hoort. Dit noemen we ook wel sociaal brabbelen.

1 - 2 jaar: vanuit het brabbelen ontstaan de eerste echte woordjes. Het kind heeft dan geleerd dat een bepaalde reeks klanken hoort bij iets wat het ziet of voelt. Het leert dat b-a-l staat voor bal, dat ronde ding waar ze zo fijn mee spelen. Door te wijzen en gericht te kijken, vraagt het kind aan de volwassene om zaken te benoemen. Zo leert het steeds meer woordjes. Het kind wijst met zijn handje naar de beker, zijn gezicht laat zien wat hij wil. Het begint met een enkel woordje en aan de intonatie horen zijn ouders wat de bedoeling is. Bijvoorbeeld: *Dinke = Ik wil drinken*. Ook beginnen kinderen kleine zinnestukjes te begrijpen en te reageren op hun naam. Later maakt een kind zelf tweewoर्डzinnen zoals: *Isse hond? = Waar is mijn knuffelhond?*

2 - 4 jaar: een kind leert in deze periode snel veel nieuwe woorden. De zinnen worden langer en vollediger. Het kind ontdekt dat het zelf zinnen kan vormen aan de hand van taalregels. Dat gaat nog niet foutloos, omdat het kind de regels nog niet helemaal begrijpt of omdat het een regel te strikt toepast. Bijvoorbeeld: *'ik heb hard e loopt'*. Een kind gebruikt nu ook voorzetsels, zoals 'in', 'op', 'bij'. Het kan vragen stellen en gebruikt persoonlijk voornaamwoorden zoals 'ik', 'jij' en 'wij'. Kinderen kunnen in deze fase echt al een klein gesprekje voeren met volwassenen.

Laila van drie praat nog erg onduidelijk. Haar ouders kunnen haar meestal wel verstaan, maar voor anderen is het erg lastig om haar te volgen. Op de peuterspeelzaal zorgt dit nog wel eens voor problemen.

De peuterspeelzaal en het consultatiebureau adviseerden onderzoek op het Audiologisch Centrum.

Hier deden ze ook een gehooronderzoek. Door vocht achter haar trommelvlieszen blijkt Laila niet goed te horen.

Nadat de gehoorproblemen zijn behandeld door de kno-arts, merken haar ouders dat Laila steeds duidelijker begint te praten.

4 - 7 jaar: de taal gaat steeds meer lijken op die van volwassenen. Met 5 jaar kan het kind bijna alle klanken en combinaties van klanken uitspreken: *'En toen gingen we met de auto. En toen mocht ik een ijsje'*. De zinnen worden goed gevormd en het kind maakt meer samengestelde zinnen. In deze periode gaan taal en denken elkaar steeds meer stimuleren: omdat het kind over meer taal beschikt, kan het beter denken. Het kind kan beter praten, omdat het steeds meer ideeën ontwikkelt. Praten en denken gaan allebei in een stroomversnelling vooruit. Soms is het kind in zijn denken verder dan in zijn praten. Het struikelt over de woorden en zinnen om te kunnen zeggen wat het denkt.

Tips voor thuis

Heeft uw kind een tijdelijk verminderd gehoor door middenoorproblemen? Thuis kan (veel) achtergrondgeluid lastig zijn voor uw kind. Daardoor reageert uw kind mogelijk niet als u vanaf een afstand iets vraagt of zegt. Soms hoort een kind wel *dat* er iets wordt gezegd, maar niet *wat* er wordt gezegd. Zeker als het kind niet kan zien wie er tegen hem of haar praat.

Algemene tips

- Zorg voor een rustige omgeving. (Veel) geluid van radio, televisie, computer of tablet maken het voor uw kind moeilijk om te horen wat er wordt gezegd. Wanneer u deze achtergrondgeluiden vermindert, kan uw kind beter verstaan wat er gezegd wordt.
- Hoge plafonds en harde vloerbedekking kunnen zorgen voor meer galm in een kamer. Hierdoor verstaat uw kind u slechter. Dit kan worden verbeterd met bijvoorbeeld gordijnen en zachtere vloerbedekking.
- Ga naar uw kind toe als u iets wilt zeggen en trek de aandacht van uw kind door hem aan te tikken of laat hem zien dat u wat wilt zeggen.
- Zorg dat uw kind uw gezicht kan zien als u tegen hem of haar praat. Ga zo nodig op ooghoogte zitten.
- Wees geduldig en neem de tijd om uit te leggen wat u precies bedoelt.
- Informeer de leerkracht over het (tijdelijk) verminderd gehoor van uw kind.

Wees alert op de volgende situaties:

- Als er meerdere mensen tegelijk praten, op verjaardagsfeestjes en in openbare ruimtes, zoals een zwembad, is er meestal veel achtergrondgeluid. Daardoor is de kans groot dat uw kind informatie mist, bijvoorbeeld tijdens een zwemles.
- Ook aan tafel tijdens het eten kan het moeilijk zijn om te horen wat er wordt gezegd. Zeker als meerdere mensen door elkaar heen praten, snel op elkaar reageren en er ook nog het geluid is van borden, bestek en pannen. Het kan zijn dat uw kind dan afhaakt en niet meer mee doet met het gesprek.
- Op straat kan uw kind mogelijk verkeer niet goed horen. Ook hoort uw kind het niet altijd goed, als u zegt dat het moet stilstaan.

Uw kind begrijpt u beter als:

- u op dezelfde ooghoogte bent
- uw mond en gezicht goed zichtbaar zijn
- uw gezicht naar het licht gericht is, zodat uw kind niet tegen het licht in hoeft te kijken
- u met uw gezicht, lichaamstaal en (natuurlijke) gebaren uw woorden ondersteunt
- u zo natuurlijk mogelijk spreekt, zonder te overdrijven
- u in een goed volume spreekt, zonder te schreeuwen
- u in een rustig tempo spreekt, dan zijn woorden en klanken makkelijker te onderscheiden.

Help uw kind te begrijpen wat er gebeurt

- Gebruik plaatjes, tekeningen of ander materiaal om zichtbaar te maken wat er gaat gebeuren. Laat bijvoorbeeld de jas zien voordat je hem aantrekt, hierdoor weet uw kind dat het naar buiten gaat.
- Benoem geluiden en gebeurtenissen in de omgeving, zoals het rinkelen van de deurbel. Uw kind weet dan bijvoorbeeld waarom iemand opstaat en naar de deur loopt.
- Schenk extra aandacht aan voorlezen, zingen, samen spelen en andere spelletjes met taal.
- Probeer gebeurtenissen vast te leggen in een plakboek, met plaatjes op een prikbord of met foto's op uw mobiel of tablet. U kunt dan makkelijk op het onderwerp terugkomen door de plaatjes te laten zien.

Tips voor op school

Een kind dat tijdelijk minder goed hoort, kan in de klas instructies of belangrijke gebeurtenissen missen. Hierdoor weet het kind misschien niet goed wat er gezegd is en weet het dus ook niet wat het moet doen. Mogelijk begint een kind daardoor later aan een opdracht, omdat het eerst naar andere kinderen moet kijken om te weten wat de bedoeling is. Of het kind doet iets anders dan gevraagd, omdat hij niet goed heeft gehoord wat er wordt verwacht. Kinderen kunnen ook ineens minder goed scoren op toetsen, omdat ze de test-items en/of de instructie niet goed horen. Kinderen die een lange periode niet goed horen, lopen het risico om veel informatie te missen, waardoor een achterstand in de algemene kennis kan ontstaan. Deze hiaten op het gebied van leren, leerstrategieën of basisregels voor bijvoorbeeld rekenen of taal, komen soms pas jaren later naar voren.

Tips voor leerkrachten

- Maak oogcontact met de leerling, wanneer u informatie geeft.
- Plaats de leerling vooraan of in het midden van de klas met de rug naar het raam, zodat hij of zij niet tegen het licht in hoeft te kijken.
- Onderzoek samen welke plek het meest geschikt is. Houd er hierbij rekening mee dat het kind uw gezicht goed kan zien en zo min mogelijk afgeleid raakt door de omgeving.
- Zorg dat u uw gezicht naar de leerling richt op het moment dat u instructie geeft. Heeft u een snor of baard? Zorg dan dat de lippen vrij blijven. De minder horende leerling is mede afhankelijk van het mondbeeld.

Creëer rust

- Geef de leerling een rustige buurman, zodat het kind niet onnodig afgeleid wordt.
- Zorg voor voldoende rust in de klas, vooral bij instructie. Instrueer de andere kinderen zo stil mogelijk te zijn en geef geen instructie terwijl andere kinderen vlakbij in groepjes werken.

Instructie geven

- Door opdrachten te herhalen, visueel te maken of op het bord te schrijven, betreft u de leerling beter bij de les.
- Vraag de leerling niet of hij het heeft begrepen, maar laat hem de opdracht of instructie met eigen woorden herhalen. Zo weet u zeker dat het kind het goed heeft gehoord.
- Als het kind de opdracht niet goed heeft gehoord, herhaal dan de instructie eventueel individueel met hem of haar.

Bij de adviezen voor ouders vindt u tips die ook voor u als leerkracht van belang kunnen zijn.

Wees alert op de volgende situaties

- Bij kinderen die al langere tijd last hebben van vocht achter het trommelvlies kan de taalvaardigheid niet altijd passen bij de leeftijd. Zo kan de woordenschat kleiner zijn.
- Sommige kinderen durven niet goed aan te geven dat ze iets niet goed gehoord hebben en trekken zich wat terug of verliezen de

aandacht. Het is heel vervelend als een kind hierop wordt aangesproken, terwijl het verminderde gehoor de oorzaak is en het kind er dus eigenlijk niets aan kan doen.

- Het gehoor kan wisselend zijn. Soms hoort het kind iets beter, maar dan hoeven de klachten nog niet over te zijn.
- Op het schoolplein en in de klas, wanneer meerdere kinderen tegelijk praten, kan het kind veel informatie missen. Het kind kan niet iedereen zien die iets zegt en bovendien moet het kind tegelijkertijd meerdere geluiden van elkaar onderscheiden.

- Een kind met een (tijdelijk) verminderd gehoor heeft meer energie nodig voor het luisteren dan leerlingen met een normaal gehoor. Kinderen kunnen daardoor vermoeider zijn, met name aan het eind van de dag.
- Bij een auditief afgenomen toets (bijvoorbeeld tijdens de CITO) kunnen kinderen met een verminderd gehoor ineens een veel lagere score hebben. Een oplossing kan zijn om de toets individueel af te nemen.

Wegwijzer

FENAC is de Federatie van Nederlandse Audiologische Centra. Op www.fenac.nl vindt u veel voorlichtingsmateriaal en de adressen van alle aangesloten Audiologisch Centra in het land.

Op www.kno.nl vindt u meer informatie over onder andere vocht achter het trommelvlies, oordruppelen, buisjes en oorontstekingen.

Heeft uw kind problemen met de taal of spraak? In de brochure Taal- en spraakproblemen bij kinderen vindt u veel informatie en tips. In de boekwinkels en bibliotheken en op internet vindt u nog veel meer ideeën over het spelenderwijs stimuleren van de taal van kinderen, bijvoorbeeld op www.kindentaal.nl.

Stichting Hoormij heeft een uitgebreide website met veel informatie over slechthorendheid. www.stichtinghoormij.nl

Ouderorganisaties FODOK en FOSS bieden ook veel informatie over doofheid, slechthorendheid of een taalontwikkelingsstoornis. www.fodokfoss.nl

FENAC voorlichtingsmateriaal

Brochures

- Uw baby hoort niet goed, wat nu?
- Taal- en spraakproblemen bij kinderen
- Kinderen en slechthorendheid
- Kinderen met een tijdelijk verminderd gehoor
- Horen met één oor
- Tips voor hoortoestelgebruikers
- Slechthorendheid op het werk
- Het Audiologisch Centrum
- Technische hulpmiddelen voor slechthorenden
- Plots- en laatdoof
- Kinderen met luisterproblemen
- Tinnitus (oorsuizen)
- Slechthorendheid en een verstandelijke beperking

Boek

- Een muis in je oor
Voorleesboekje voor kinderen van 4- 10 jaar om zowel bij kinderen als volwassenen meer begrip te kweken voor slechthorendheid.

Dvd

- Sorry, wat zeg je?

Audiogram

- A3
- A4

Hoorwaaier

- Gebruik van het hoortoestel

Bannerpen

- Balpen met tips voor gesprekken waarbij één van de personen slechthorend is.

Bestelwijze

U kunt bovenstaand materiaal bestellen bij het bureau van de FENAC te Utrecht. Dit kan schriftelijk, per e-mail of via de website www.fenac.nl.

FENC